

Na Seminarium wygłoszono ponad 20 referatów i komunikatów oraz przedstawiono kilkanaście posterów. Sesję plakatową wzbogaciła wystawa pięknych fotografii z ogrodu botanicznego w Kew w Londynie.

W dyskusji podkreślano najważniejsze dotychczasowe doświadczenia w dziedzinie edukacji przyrodniczej, zwrócono uwagę na opracowanie dobrych przewodników, zróżnicowanych ze względu na odbiorcę. Największym powodzeniem cieszą się bowiem przewodniki krótkie, dobrze i bogato ilustrowane.

Następny dzień przeznaczony był na sesję terenową. Trasa projektowanych ścieżek dydaktycznych biegła przez piękne partie leśne Wielkopolskiego Parku Narodowego nad Jeziorem Kociołek, a następnie brzegiem Jeziora Budzyńskiego. Zademonstrowano problem sukcesji zbiorowisk roślinnych oraz sposoby ochrony brzegów jeziora. Prezentowane ścieżki dydaktyczne obejmowały interesujące obiekty historyczne na tym terenie, geologiczne, geomorfologiczne, botaniczne i zagadnienia ochrony przyrody.

Drugi dzień Seminarium zakończyła dyskusja w Stacji Ekologicznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Jeziorach.

Danuta TUMIDAJOWICZ

VARIA

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH

Dictionary of Polish Botanists

10. JAN MARIAN DOBROWOLSKI

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci – Ur. 4.IX.1886 Tarnów, zm. 28.VI.1958 Poznań.
2. Rodzina – Ojciec Jan (urzędnik państwowy), matka Karolina z domu Albin. Żona Gertruda, z domu Zublewicz, dwoje dzieci – córka Barbara Władysława (ur. 1929) i syn Jan Mieczysław (ur. 1927).
3. Wykształcenie – Ukończył gimnazjum klasyczne w Tarnowie uzyskując maturę w r. 1907. Studia przyrodnicze w latach 1907–1912 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.
4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw – Doktor filozofii z zakresu botaniki (1917), Uniwersytet Jagielloński, doktor habilitowany (1923), Uniwersytet Warszawski, prof. nadzwyczajny – 1925 r., prof. zwyczajny – 1946 r.

5. Przebieg pracy zawodowej – W latach 1912–1914 nauczyciel w prywatnej szkole średniej Wiejskiego Ogniska Wychowawczego w Starej Wsi pod Warszawą. Pracę naukową rozpoczął w latach 1914–1917 w Instytucie Botaniki UJ w Krakowie. Wcielony do armii austriackiej, w latach 1917–1918 kierował Referatem Produkcji Roślin Lekarskich w Lublinie oraz Plantacją Roślin Leczniczych w Dąbrowie w pow. Opoczno. W r. 1918 w niepodległej Polsce – inspektor Ogrodu Farmakognostycznego Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1918–1920 prowadził ćwiczenia z farmakognozji na Wydziale Farmaceutycznym UW i wykładał uprawę roślin lekarskich. W latach 1920–1925 prowadził wykłady i ćwiczenia z botaniki i uprawy roślin lekarskich i technicznych w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego oraz uprawę roślin lekarskich na Rocznych Kursach Pszczelarsko-Ogrodnicznych. W 1925 r. został profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem świeżo utworzonej Katedry Botaniki i Uprawy Roślin Lekarskich Uniwersytetu Poznańskiego (od 1.X.1925 r.). Katedrą kierował, z przerwą w okresie wojny i okupacji, do śmierci w 1958 r. (Od r.1953 – zmiana nazwy – Katedra Botaniki Farmaceutycznej – po odłączeniu Ogrodu Roślin Lekarskich, od 1950 Katedra wchodzi w skład Akademii Medycznej).

6. Podróże naukowe – W r.1917 do austriackiej państwowej stacji doświadczalnej hodowli roślin lekarskich w Korneuburgu pod Wiedniem, kierowanej przez doc. E. Senfa, oraz w r.1918 do węgierskiej stacji doświadczalnej prof. dra B. Patera w Kolozsvar w Siedmiogrodzie (obecnie Cluj w Rumunii).
- 7a. Zakres badań botanicznych – Botanika farmaceutyczna, uprawa roślin lekarskich, zielarstwo.
- 7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych: około 28.
- Wykaz ważniejszych publikacji botanicznych:
1. Ueber den Einfluss der Blätter auf die Richtung der Internodien. *Sprawozdanie Akademii Umiejętności w Krakowie* (praca doktorska): 25–54, 1917; 2. Uprawa Roślin lekarskich – podręcznik. Nakładem Kasy Mianowskiego, Drukarnia Narodowa, Warszawa. 1922; 3. *Aspidium filix-mas* – Paprotnik lekarski i jego wewnętrzne włosy gruczołowe, *Roczniki Farmacji*, Warszawa. 1923; 4. Zmienność kozłka lekarskiego i korelacja między jego liśćmi a łodygami, *Roczniki Farmacji*, Warszawa. 1924; 5. *Pogostemon Patchouly* Pell. i jego wewnętrzne włosy gruczołowe, *Roczniki Farmacji*, Warszawa. 1925; 6. Herba cum radice Plantaginis, *Prace Zakładu Botaniki i Uprawy Roślin Lekarskich* 2, Poznań. 1938; 7. Uprawa i zbieranie roślin lekarskich, aromatycznych i korzennych, Księgarnia Akademicka, Poznań. 1946; 8. Warunki higieniczne i bezpieczeństwo pracy przy produkcji roślinnych surowców leczniczych. *Prace Komisji Higieny Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie*, 1(1): 27–90, 1950.
 - 7c. Główne osiągnięcia naukowe: Rozprawy i podręczniki z zakresu botaniki farmaceutycznej, uprawy, zbioru, suszenia roślin leczniczych i przechowywanie surowców roślinnych.
 8. Działalność dydaktyczna, organizacyjna, kolekcjonerska – Był w r.1925 organizatorem Katedry Botaniki i Uprawy Roślin Lekarskich wraz z Ogrodem Roślin Lekarskich na Uniwersytecie Poznańskim. Ponownie w r. 1945 organizował Katedrę zniszczoną całkowicie w czasie działań wojennych. Duże były jego zasługi, także jako dziekana Wydziału, w działalności unowocześniania i dbałości o wysoki poziom studiów farmaceutycznych. W okresie okupacji był dyrektorem Tajnego Oddziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego. Studia te trwały 3,5 roku i były kontynuacją przedwojennych studiów w Poznaniu, a prowadzone były w Warszawie i Krakowie, gdzie przebywali studenci farmacji UP. Studiowało 37 osób, z nich 30 ukończyło studia w czasie wojny. Prof. Dobrowolski prowadził zajęcia głównie w grupie krakowskiej, ale też przyjeżdżał do Warszawy w celu przeprowadzenia cyklu wykładów i egzaminowania. Był promotorem 9 prac doktorskich, opiekunem 2 prac habilitacyjnych, a także kierował licznymi pracami magisterskimi. Z oddaniem zajmował się sprawami młodzieży, działając jako kurator Bratniej Pomocy i Koła Farmaceutów Studentów UP, oraz jako członek Komitetu Pomocy Młodzieży Akademickiej.
 9. Działalność w innych dziedzinach – Był członkiem i działaczem towarzystwa „Elsów”, które propagowało ruch abstynencki.
 10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach – W latach 1931–33 dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UP, w latach 1933–35 prodziekan. W latach 1930–36 zastępca dyrektora, w latach 1945–47 dyrektor Oddziału Farmaceutycznego przy Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UP, w okresie 1947–1951 pierwszy dziekan nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UP (od 1950 r. Akademii Medycznej). Brał udział w pracach Komisji Farmakopei Polskiej II jako jej członek. Był członkiem Komisji Biologicznej i Farmaceutycznej PTPN. Pierwszy przewodniczący Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, w r.1949 jego pierwszy honorowy członek, przewodniczący Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1932–33.
 11. Najważniejsze odznaczenia i wyróżnienia – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.
 12. Inne informacje – Był uczniem profesorów UJ: J. Rostafińskiego, E. Janczewskiego i E. Godlewskiego. Pracę naukową rozpoczął pod kierunkiem prof. M. Raciborskiego, którego imieniem z jego inicjatywy nazwano gmach będący w latach 1929–1939 siedzibą Katedry Botaniki i Uprawy Roślin Lekarskich UP (Collegium Raciborskiego).
 13. Wykaz najważniejszych źródeł – Dobrowolski J. 1946. Tajne studia farmaceutyczne Uniwersytetu Poznańskiego w czasie wojny *Farm. Pol.* 2(7/8): 221–223; Dobrowolski J. 1946. Nauki farmaceutyczne i studia farmaceutyczne. *Farm. Pol.* 2(9): 268–276; Głowacki W. 1948. Poznańskie Studium Farmaceutyczne (1919–1947) *Farm. Pol.* 4(7): 331–339; Głowacki W. 1949. Dziekan prof.

- dr J. Dobrowolski członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. *Farm. Pol.* 5(5): 196–197; Głowacki W. 1958. Prof. dr Jan Dobrowolski. *Farm. Pol.* 14(15): 249–250; Macher Z. 1964. Prof. dr Dobrowolski zasłużony botanik i znawca zielarstwa polskiego. *Ziel. Biul. Inf.* 9: 16–17; Dzięczkowski A. 1983. Dobrowolski Jan Marian (1886–1958) W: Gąsiorowski A., Topolski J. (red.). *Wielkopolski słownik biograficzny*. PWN, Warszawa – Poznań, s. 150.
14. Materiały ikonograficzne-fotografia – Kronika Katedry Botaniki Farmaceutycznej AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu.

Anna KRUPIŃSKA

11. JADWIGA DYAKOWSKA

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci – Ur. 1. II. 1902 Zakopane – zm. 7. IX. 1992 Kraków.
2. Rodzina – Ojciec – Bohdan (1864–1940) – nauczyciel przyrody, pisarz, wybitny popularyzator biologii, autor ok. 170 publikacji, m.in. cieszącej się dużą popularnością książki „Nasz las i jego mieszkańcy” (wyd. I – 1898, wyd. VIII – 1950). Jeden z przodków rodziny Dyakowskich, dworzanin króla Jana Sobieskiego zasłynął jako autor pamiętnika z kampanii wiedeńskiej pt. „Summariusz okazji wiedeńskiej” (ok. 1717). Matka – Antonina z Pfaffiusów (1869–1945).
3. Wykształcenie – Prywatne Liceum im. H. Kapiłińskiej w Krakowie (1915–1923); studia na Wydziale Filozoficznym UJ (1923–1928).
4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw – Doktor filozofii UJ (26.VI.1929 r.). Praca doktorska zob. pkt 7 b, praca I. Docent UJ (na podstawie decyzji C. K.K z 20.XII.1954). Profesor nadzwyczajny UJ (4.III.1968).
5. Przebieg pracy zawodowej – Starszy asystent (I. III.1930–30.IX.1937), adiunkt (I.X.1937–1939) Instytutu Botanicznego UJ, adiunkt Ogrodu Botanicznego UJ (1939–1945), adiunkt (I.II.1945–31.XII.1953), docent (I.I.1954–31.III.1968), profesor (I.IV.1968–30.IX.1975), kierownik Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki UJ (1962–30.IX.1975) Instytutu Botaniki UJ, opiekun naukowy (od ok. 1930 r.), kierownik Biblioteki Instytutu Botaniki PAN i UJ.
6. Podróże naukowe – Udział w zagranicznych sympozjach paleobotanicznych oraz w międzynarodowych wystawach psów rasowych.
- 7a. Zakres badań botanicznych – Paleobotanika czwartorzędu, (szczególnie palinologia), ochrona przyrody, historia botaniki.
- 7b. Liczba wszystkich publikacji, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz najważniejszych prac – Autorka co najmniej 68 prac botanicznych (w tym – 31 naukowych). Bibliogr.: Pietras B., Zemanek A. w artykułach: Pietras B. 1992: Prof. dr Jadwiga Dyakowska. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 48(6) (1992): 54–59; Zemanek A. 1992: Prof. dr Jadwiga Dyakowska (I. II. 1905–7. IX. 1992). *Wiad. Bot.* 37(1/2)(1993): 112–119. Najważniejsze prace: 1. Historia torfowiska na Czerwonem pod Nowym Targiem w świetle analizy pyłkowej. *Spraw. Komis. Fizjogr.* 63 (1928): 129–150; 2. Analiza pyłkowa torfu z przedhistorycznej maty, znalezionej w Łączyńskiej Hucie w Pow. Kartuskim. *Wiad. Archeol.* 14 (1936): 92–95; 3. Badania nad szybkością opadania pyłku niektórych drzew. *Bull. Acad. Pol. Sc. et Lettres, Cl. Sc. Math. et Nat., Ser. B, Sc. Nat.* 1936 (wyd. 1937): 155–168, tabl. 1; 4. Interklajcja w Poniemuniu pod Grodnem. *Starunia* 14 (1936): 1–12, tabl. 1–4; 5. Interklajcja w Ściejowicach pod Krakowem. *Starunia* 17 (1939): 1–16, tabl. 1–3; 6. Opad pyłków na morzu i u wybrzeży Grenlandii. *Bull. Acad. Pol. Sc. Lettres, Cl. Sc. Math. et Nat., Ser. B, Sc. Nat.* 1947(wyd. 1948): 25–34, tabl. 1; 7. Roślinność plejstocenska w Nowinach Żukowskich. [w:] Rühle E. (red.): *Z badań czwartorzędu w Polsce.*

- T 3. Państwowy Instytut Geologiczny, Biuletyn 67 (1952), Warszawa, Wydawn. Państw. Inst. Geol.: 115–182, tabl. 1–7; 8. O możliwości oznaczania pyłku niektórych gatunków rodzaju *Abies*. *Acta Biol. Crac., Sér. Botanique*, 1 (1958): 57–68, tabl. 1; 9. Podręcznik palinologii. Metody i problemy. Warszawa 1959, Wydawn. Geol., ss. 325, tabl. 1–7; 10. (Dyakowska J., Zurzycki J). 1959: Gravimetric studies on pollen. *Bull. Acad. Pol. des Sc., Sér. des Sc. Biologiques*, Cl. II 1959, vol. 7, nr 1: 11–16; 11. The variability of the pollen grains of *Picea excelsa* Link. *Acta Soc. Bot. Pol.* 33(4) (1964): 727–748.
- 7c. Główne osiągnięcia naukowe – Autorka znaczących prac metodycznych i podręcznikowych z zakresu palinologii oraz szczegółowych analiz flor kopalnych czwartorzędu. Opracowania szczegółowe dotyczą flor kopalnych plejstocenu, pochodzących z obszaru Polski (zob. pkt 7, prace 1, 4, 5, 7). Praca poświęcona analizie torfu z prehistorycznej maty (1936) (zob. pkt 7 b, praca 2) należała do najwcześniejszych opracowań archeobotanicznych w naszym kraju. Do pierwszych w Polsce publikacji z zakresu aerobiologii należało opracowanie poświęcone prędkości opadania pyłku niektórych drzew (1936, wyd. 1937) (zob. pkt 7 b, praca 3). Studia o charakterze metodycznym przyczyniły się do wzbogacenia teoretycznych podstaw palinologii. Dotyczyły takich zagadnień jak m.in. daleki transport sporomorf (1947, wyd. 1948) (zob. pkt 7 b, praca 6), pomiar ciężaru ziarn pyłku (praca wykonana wspólnie z J. Zurzyckim, 1959) (zob. pkt 7 b, praca 10), analiza zmienności ciężaru i kształtu ziarn pyłku (1964) (zob. pkt 7 b, praca 11). Syntezą wieloletnich badań był pierwszy w Polsce podręcznik palinologii (1959) (zob. pkt 7 b, praca 9).
8. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i kolekcyjna – Prowadziła różnorodne zajęcia dydaktyczne dla słuchaczy biologii Uniwersytetu Jagiellońskiego: ćwiczenia z systematyki i morfologii roślin, seminaria i wykłady m.in. z zakresu paleobotaniki i ochrony przyrody. Była promotorem dwóch doktoratów z zakresu paleobotaniki i jednego z historii botaniki; opiekowała się kilkudziesięcioma magistrantami, recenzowała wiele prac doktorskich i habilitacyjnych. Była organizatorem i współtwórcą największej w Polsce Biblioteki Instytutu Botaniki PAN i UJ w Krakowie.
9. Działalność w innych dziedzinach – Wybitny kynolog, długoletni członek Związku Kynologicznego w Polsce, jego przewodniczący oraz członek honorowy. Opublikowała co najmniej 14 prac z tego zakresu, m.in. studium z zakresu historii psiarstwa w dawnej Polsce (1985), popularną monografię polskiego owczarka nizinnego (1988). Sprowadziła do Polski pierwszego owczarka szetlandzkiego oraz propagowała tę rasę w kraju i za granicą. Sprawowała funkcję sędziego w czasie wystaw psów rasowych w Polsce i innych krajach Europy. Jej prywatna biblioteka kynologiczna (obecnie – w Bibliotece AR w Krakowie) należała do największych w kraju.
10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach – Prodziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ (1964/1965–1965/1966), członek Rady Naukowej Instytutu Botaniki PAN, Rady Naukowej Zakładu Ochrony Przyrody PAN, Komisji Biologicznej Oddziału Krakowskiego PAN, przewodnicząca Sekcji Historii Botaniki PTB (1983–1992). Członek Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Polskiego Towarzystwa Geologicznego, Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Ligi Ochrony Przyrody, Związku Kynologicznego w Polsce.
11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1973), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1975), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1988).
12. Inne informacje – Wybitny popularyzator biologii i ochrony przyrody. Autorka ok. 30 prac popularnonaukowych, w tym książek: „Przymierz z przyrodą” (1938), „Rośliny podróży” (1951). Obok botaniki i kynologii interesowała się zoopsychologią, historią sztuki, była miłośnikiem starej książki, uprawiała fotografię przyrodniczą (zdjęcia publikowane m.in. we „Wszecchwiecie”). Pochowana na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.
13. Wykaz najważniejszych źródeł – Archiwum UJ: S II 619, S III, Muzeum Ogródu Botanicznego UJ – materiały archiwalne; Przemówienie prof. dr Jana Kornasia w czasie uroczystego posiedzenia PTB z okazji jubileuszu 55-lecia pracy naukowej i 80 rocznicy urodzin prof. dr Jadwigi Dyakowskiej (maszynopis, npbl.); Piekietko-Zemanek A. 1986: Jubileusz 55-lecia pracy naukowej i 80 rocznicy urodzin Prof. dr Jadwigi Dyakowskiej. *Kwart. Hist. Nauk. Techn.* 31(2): 614–618; Pietras B. 1992: Jadwiga Dyakowska (1905–1992). *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 48(6)

(1992): 54–59; Zemanek A. 1992: Prof. dr Jadwiga Dyakowska (1. II. 1905–7. IX. 1992). *Wiad. Bot.* 37(1/2)(1993): 112–119; Zemanek A. 1993: Wspomnienie o Pani Profesor Jadwidze Dyakowskiej (1905–1992). *Kwart. Hist. Nauk. Techn.* 38(1)(1993): 193–197.

14. Materiały ikonograficzne – Muzeum Ogródo Botanicznego UJ – ok. 50 fotografii J. Dyakowskiej, jej przyjaciół i członków rodziny.

Alicja ZEMANEK

12. FRANCISZEK LUDERA

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci – Ur. 4.IV.1904, Drabinianka k. Rzeszowa – zm. 2.III.1983, Katowice, pochowany na cmentarzu przy ul. Francuskiej.
2. Rodzina – Ojciec – Józef (rolnik), matka – Krysztyna Pelc.
3. Wykształcenie – Gimnazjum klasyczne im. St. Konarskiego w Rzeszowie (? – 1925), studia biologiczne (z geografią i geologią) na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (1925–1929).
4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw – Doktor filozofii UJ (1945). Praca doktorska: Zespoły leśne i roślinność Beskidu Śląskiego. Wydana drukiem: Zespoły roślinne Beskidu Śląskiego. *Rocznik Muzeum Górnośląskiego w By-*

tomiu. Przyroda. Zesz. nr. 2: 111–162. Bytom. 1965.

5. Przebieg pracy zawodowej – Pracownik naukowy Instytutu Botaniki UJ jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej (1929–1930), nauczyciel gimnazjalny w Miejskim Gimnazjum w Strzyżowie (I.IX.1930–31.VIII.1931), w Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Białymstoku (I.IX.1931–31.VIII.1936), od 1934 dyrektor tego gimnazjum; profesor gimnazjalny w Państwowym Gimnazjum w Chorzowie (I.IX.1936–31.VIII.1939), w Państwowym Liceum i Gimnazjum im. Stobińskiego w Rzeszowie (I.IX.1944–14.III.1945), w III Państwowym Liceum i Gimnazjum w Katowicach (15.III.1945.– 31.VIII.1950) – równocześnie dyrektor Liceum Wieczorowego i kierownik Ośrodka Metodycznego Biologii przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Śląsko–Dąbrowskiego; nauczyciel i kierownik Wydziału Hutniczego Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych (I.IX.1950–31.VIII.1957); starszy wizytator w Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego w Katowicach (I.VII.1958–31.VIII.1962); dyrektor Technikum Mechanicznego w Chorzowie Batorem (I.IX.1962–31.VIII.1967); w 1967 roku przeszedł na emeryturę; adiunkt Wydziału Leśnego Pasa Ochronnego GOP w Dyrekcji Okręgowej Lasów Państwowych w Katowicach (I.IX.1967–I.VII.1970); adiunkt w nowo utworzonym w Uniwersytecie Śląskim Instytucie Biologii (godziny zlecone w latach 1969–1971), a następnie zatrudniony na pół etatu (1.I.1972–2.III.1983) w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin, a od roku 1977 w Katedrze Botaniki Systematycznej.
6. Podróże naukowe – Brak.
- 7a. Zakres badań botanicznych – Paleobotanika, florystyka i systematyka, fitosocjologia, ochrona przyrody.
- 7b. Liczba publikacji botanicznych – 13 udokumentowanych. Nie opublikowano żadnej bibliografii prac F. Ludery. Poniżej drukuje się pełną bibliografię jego prac:
 1. Ludera F. 1932. Nowe stanowisko orzecha wodnego (*Trapa natans*) w Woli Stadnickiej pod Leżajskiem. Wyd. PROP.
 2. Ludera F. 1932. Kłokoczka południowa (*Staphylea pinnata*) w lasach Łętowni pod Strzyżowym n. Wisłokiem. Wyd. PROP.
 3. Ludera F. 1932. Roślinność torfowiskowa nad jeziorem Białym Augustowskim. *PROP. Rocznik* 12.

4. Ludera F. 1933. Wiadomość o znalezieniu osoki aloesowej (*Stratiotes aloides*) w plejstocenie w okolicy Rzeszowa. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego* 9: 3–4.
5. Ludera F. 1934. Roślinność okolic Białegostoku. Wyd. Oddział Białostockiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. *Materiały do monografii powiatu białostockiego* 1. Białystok.
6. Ludera F. 1939. Przyczynek do znajomości roślinności Lasu Segeckiego. *Prace Oddziału Przyrodniczego Muzeum Śląskiego w Katowicach* 1: 51–66.
7. Ludera F. 1946. Przegląd rezerwatów przyrody na terenie odzyskanych ziem Śląska Opolskiego i Dolnego. Instytut Śląski. Katowice.
8. Ludera F. 1946. Geograficzno-florystyczne elementy we florze Śląska. *Zaranie Śląskie*. Katowice.
9. Ludera F. 1965. Zespoły roślinne Beskidu Śląskiego. *Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Przyroda* 2: 111–162. Bytom.
10. Ludera F. 1969. Chronione gatunki roślin. W: „Piękno Polskiej Ziemi”, s: 119–127. *Ochrona przyrody w województwie katowickim*. Wyd. Artystyczno-Graficzne. Redakcja Wojewódzka w Katowicach;
11. Ludera F., Celiński F., Rostański K., Sendek A., Wika S. 1974–1975. Nowe stanowiska rzadkich roślin naczyniowych na Górnym Śląsku i terenach przyległych. Część I i II. *Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Zeszyty Przyrodnicze* 14-15: 11–31.
12. Ludera F., Rostański K. 1977. Materiały do rozmieszczenia *Asarum europaeum* L. for. *pseudocauasicum* Pawł. w Polsce. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 21(4): 433–436.
13. Ludera F. 1977. O ciemniźnicy zielonej *Veratrum lobelianum* w Polsce. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* 6: 59–61.
- 7c. Główne osiągnięcia naukowe – Prowadził pionierskie badania flory okolic Białegostoku (zielnik flory tego terenu przekazał w 1936 roku Muzeum Komisji Fizjograficznej PAU w Krakowie), a przede wszystkim badania florystyczno-fitosocjologiczne na Śląsku (Górny Śląsk, Śląsk Opolski, Beskid Śląski). Jako pierwszy opisał zborowiska roślinne Beskidu Śląskiego.
8. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i kolekcyjna – Nauczyciel gimnazjalny. Oprócz pracy dydaktycznej, w latach 1950–1963 był wykładowcą geologii w Wieczorowym Studium Politechniki Śląskiej oraz w 2-letnim Studium Przygotowawczym do studiów wyższych. Był jednym z pierwszych pracowników Instytutu Botaniki UŚI, organizując jego pracę w pierwszych latach pod kierownictwem ówczesnego doc. dr hab. Floriana Celińskiego. Zapoczątkował i przez wiele lat prowadził gromadzenie zielnika dydaktycznego i naukowego znajdującego się obecnie na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska UŚI (zielnik, wprowadzony na wniosek prof. K. Rostańskiego do Index Herbariorum, ma międzynarodowy symbol KTU). Prowadził także zajęcia terenowe i ćwiczenia ze studentami UŚI (1971 r.).
9. Działalność w innych dziedzinach – Działal w dziedzinie ochrony przyrody. Był delegatem PROP na powiat białostocki w okresie pobytu w Białymstoku (m.in. zorganizował wystawę ochrony przyrody), a od 1936 roku na powiat tarnogórski (Śląsk). Po 1945 roku był delegatem do specjalnych poruczeń PROP w Ośrodku Górnośląskim Ochrony Przyrody, a następnie członkiem Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody w Katowicach (do 1976). Autor prac z tego zakresu. Jako fitosocjolog brał udział przy tworzeniu Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie, opracował fizjografię terenu i założenia pod ogród botaniczny. Recenzent prac botanicznych dla Wydawnictwa „Śląsk” i Instytutu Śląskiego w Katowicach. Przed wojną działał także w Chorzowie w harcerstwie w randze podharcmistrza.
10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach – Nie posiadał.
11. Ważniejsze wyróżnienia i odznaczenia – Śląski Krzyż Powstańczy, Krzyż Partyzancki, Krzyż Kawalerski i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka Grunwaldzka, Odznaka Tysiąclecia Państwa Polskiego, Złota Odznaka Zasłużonego dla woj. katowickiego, Medal Zwycięstwa i Wolności.
12. Inne informacje – Będąc w V-tej klasie gimnazjum przerwał naukę i przystąpił do III-go Powstania Śląskiego (1921 r.) i jako 17-latek otrzymał stopień kaprala. Jako powstaniec śląski we wrześniu 1939 roku musiał opuścić Śląsk. Okres II wojny światowej spędził na Rzeszowszczyźnie. Pracował jako robotnik rolny. Od listopada 1939 roku do 1945 należał do WZW, a później do Armii Krajowej w stopniu podporucznika, m.in. był łącznikiem Inspektoratu AK w Rzeszowie z oddziałami w terenie.
13. Wykaz ważniejszych źródeł – Archiwum UŚI.: nr 51/83; Katedra Botaniki Systematycznej UŚI.

(teczka osobowa, bez numeru); K. Rostański: Materiały do biografii Dra Franciszka Ludery (maszynopis).

14. Materiały ikonograficzne – Fotografie rodzinne w posiadaniu córki, Grażyny Ludery-Zimoch.

Ludwik ROSNER

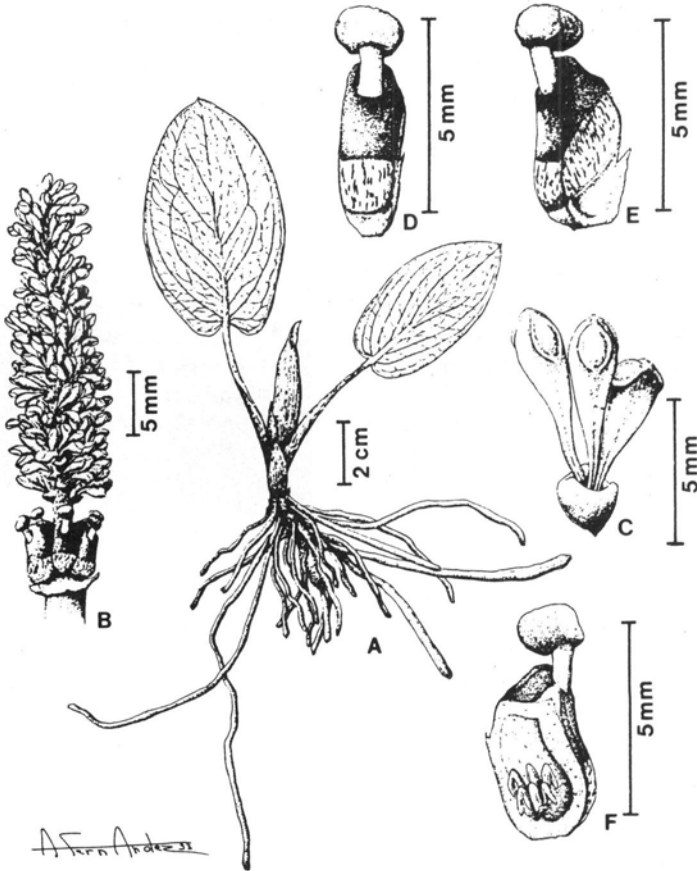
**STYLOCHAETON KORNASII MALAISSE
& BAMPS – NOWY GATUNEK AFRYKAŃSKI
Z RODZINY ARACEAE**

Stylochaeton kornasii Malaisse & Bamps
– a new African species of *Araceae* family

Ostatnio przeprowadzono rewizję rodziny *Araceae* w materiałach pochodzących z prowincji Shaba w

Zairze, zgromadzonych w zielniku Ogródu Botanicznego w Gembloux koło Brukseli (BR). Rozróżniono przy tym trzy gatunki rodzaju *Stylochaeton* Leprieur – jeden już znany i dwa nowe, dotąd nie opisane (Malaisse, Bamps 1994). Jeden z nowych gatunków otrzymał nazwę *Stylochaeton kornasii*, na cześć Jana Kornasia i dla upamiętnienia jego badań w Afryce.

Stylochaeton kornasii (ryc. 1) przypomina pod niektórymi względami nasze obrazki plamiste. Jest byliną, lecz o kwiatach częściowo podziemnych. Na kłączu, lekko bulwiastym o grubości ok. 0,5 cm, wyrastają liczne, mięsiste korzenie. Liście mają blaszki jajowate, o szerokości 4,5–5,5 cm, są sercowato wcięte u nasady i mierzą, wraz z ogonkiem, 7,5–9 cm długości. Kwiatostany, w liczbie 1–2 pojawiają się równocześnie z młodymi liśćmi. Pęd kwiatostanowy o

Ryc. 1. *Stylochaeton kornasii* Malaisse & Bamps. A – roślina równocześnie ulistniona i kwitnąca. B – kolba, C – kwiat męski, D – kwiat żeński widziany od przodu, E – taki sam kwiat skośnie z boku i F – w przekroju podłużnym. Wg. Malaissea (okaz 13314).

wysokości zaledwie 1,5–2,5 cm posiada u nasady 2–3 pochwiastych, krótkich liści, zabarwionych m.in. purpurowymi plamami. Pochwa otaczająca kwiatostan ma na szczycie boczną szczelinę. Na mieszczącej się w środku kolbie wyrasta u podstawy 6 drobnych kwiatów żeńskich, ustawionych w jednym okółku – co jest ważną cechą gatunku. Drugą cechą jest boczne, a nie szczytowe umieszczenie szyjki słupka i znamienia (ryc. 1 D, E). Nad kwiatami żeńskimi znajdują się płony odcinek osi mierzący 3–4 mm, a powyżej zbiór bardzo licznych, drobnych kwiatów męskich. Tworzą one jak gdyby cylinder o wysokości 2,2 cm i pokrywają kolbę po szczyt.

Owocowanie *Stylochaeton kornasii*, ani dane na temat zapylania, nie są znane. Okazy tego gatunku zbierane były przez Malaisse'a dwukrotnie: w listopadzie 1984 r. i w grudniu 1984 r., oba razy w stanie kwitnącym i na tym samym stanowisku: w miejscowości Mwashya, na wysokości 900 m n.p.m, na brzegu gęstych zarośli, na glebie okresowo zalewanej.

LITERATURA

- [1] MALAISSE F., BAMPS P. 1994. Révision du genre *Stylochaeton* (Araceae) au Shaba (Zaire). *Bull. Jard. Bot. Nat. Belg.* 63: 69–79.

Anna MEDWECKA-KORNAŚ

NOWE PERIODYKI I SERIE NEW JOURNALS AND SERIES

NOWE CZASOPISMA EKOLOGICZNE Część I

Wszystkie prezentowane niżej czasopisma ukazują ogromne znaczenie ekologii jako nauki o środowisku przyrodniczym oraz jej szerokie współczesne odniesienia kulturowe, religijne, filozoficzne, prawne, społeczne, polityczne i ekonomiczne. Podkreślają wagę badań ekologicznych, a także jej związek ze wszystkimi dziedzinami życia; uzmysławiają wagę zintegrowanych działań na rzecz ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

SCIENCE AND ENGINEERING ETHICS

Pierwszy numer *Science and Engineering Ethics* (ISSN 1353–3452) zapowiedziano na styczeń 1995. Adresowany jest z jednej strony do środowiska akade-

mickiego, przyrodników, humanistów i techników, dotykający bardzo szeroko ujętej etyki pracy naukowej (badań, publikacji, odpowiedzialności za środowisko etc.), z drugiej zaś do inżynierów, nauczycieli, studentów różnych kierunków, pracowników służby zdrowia, prawników, filozofów, polityków i administracji różnego szczebla. Ponad 30-osobowa redakcja rekrutuje się niemal wyłącznie ze środowiska anglo-amerykańskiego.

Kwartalnik ten ze względu na szeroki krąg odbiorców, nie ma charakteru ściśle naukowego. Zamieszcza artykuły przeglądowe, krótkie komentarze, listy i nowości, a także omawia zagadnienia prawne. Posiada również takie stałe działy, jak sprawozdania z konferencji i recenzje. Czasopismo redagują: Dr Stephanie J. Birds (Massachusetts Institute of Technology, USA) oraz prof. Raymond Spier (School of Biological Sciences, University of Surrey, UK).

Prenumerata roczna dla osób prywatnych wynosi 66 USD, a dla instytucji 110 USD.

ECOSCIENCE

Ecoscience (ISSN 1195–6860) to kolejny z nowych, międzynarodowych kwartalników ekologicznych, którego ambicją jest integracja różnych kierunków podstawowych badań biologicznych mieszczą-

